

מעדני כתא

משיעוריו של הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

פרשת נשא תשפ"א ❁ שנה שניה גליון 89

בענין מי שישן ביום והיה ניעור בלילה שלאחריו אי יכול לברך ברכת אלוקי נשמה

יבואר האם יש מקום לומר דכאן אין ב' שיטות לצרף מכיון שאי"ז סמוך לחיוב

אמנם יש לפקפק בזה, דהנה בביאור הלכה (סו"ס נ"ב) דן עד מתי אפשר לברך את ברכות השחר, וכ' שלכתחילה עד ד' שעות, ובדיעבד עד חצות, ומי שמברך עד הלילה אין מוחזין בידו, והיינו כשי' הגר"א שאפשר לברך ברכות השחר עד שישן, [אמנם ברכת המעביר שינה משעה שרוצה לישן אינו יכול לברך שכבר מתחייב מחדש].

ובלשוננו של הביאה"ל כתוב בזה"ל 'היוצא מכל זה, דעד חצות בודאי אין לחוש להפסידו הברכות עבור זה, ואפי' לאחר חצות יש לסמוך בדיעבד להקל, כי לא מצאתי לאחד מן הפוסקים שיתן זמן לברכות לפי מה דנהיגין היום כהפוסקים דעל מנהג העולם הוא מברך', ומשמע מדבריו שרק לפי מה שנהגים שעל מנהג העולם מברכים שאין זמן לברכות, אבל אם מברך על הטובה שלו עצמו יש זמן לברכות, [ומ"מ אין מבורר מה השיעור בזה].

וא"כ בנידוד שהוא רוצה לצאת ברכת אלוקי נשמה בצירוף שישן ביום ולברך על מנהגו של עולם אין ב' שיטות לצרף, שלפי הטעם שהוא חייב מדין מה שישן ביום א"כ אינו מברך על מנהגו של עולם אלא על טובתו הפרטית, ובוה לא נאמר הדין שיכול לשהות עד שמתחייב שוב, אלא חייב לברך מיד ועכ"פ לא לאחר כ"כ עד היום שלמחרת, וא"כ אין טעם לברך אלא מצד מנהגו של עולם ובוה כ' הבאה"ל להחמיר לחוש לדברי האליהו רבה.

ובס' מחזה אליהו הנ"ל כ' להפך שאם הברכה היא מצד מנהגו של עולם יש לומר שהיכן שהגיע זמן חדש אינו מברך, אבל היכן שהברכה היא מצד טובתו יכול לברך עד שיתחייב שוב, ולכן כאן הוא מחויב הן מצד מנהג העולם שהתחדש בשעה זו והן מחמת חיובו הפרטי שאכתי לא נפטור ממנו, אמנם מדקדוק לשונו של הבאה"ל הנ"ל משמע לא כן וכנ"ל, אמנם צ"ב מניין חידש כן הבאה"ל.

ראיה לדקדוק הנ"ל מדברי הרמב"ן והר"ן בפסחים

ולכאורה יש להביא ראיה מהראשונים כמו שדקדקנו בביאור הלכה דהנה ברמב"ן ובר"ן בפסחים (דף ז'): כתבו לענין מה דאמרין שם דכל הברכות מברך עליהם עובר לעשייתן, וז"ל ואם ברכת השבח הם כגון אותם שבפרק הירואה ודאי לאו עובר לעשייתן מברכין אותן אלא לאחר מכאן, שאין ראוי לומר כשיתקרב לראות הים הגדול יהא עוצם עיניו ומברך וירואה אלא רואה ומברך וכן ככולן, ולפיכך נהגו לסדר סדר ברכות של שחרית בבית הכנסת, שאע"פ שישמע התרגול בחצי הלילה מברך עליו בשחר, דכיון דלאחר כן מברך לא נתנו בהם חכמים שיעור תכופה. ומיהו בירושלמי אמרו במס' ברכות גבי ברכים היה יושב בבית הכסא או בבית ספקלריא אם יכול הוא לצאת ולברך בתוך כדי דבור יצא ואם לאו לא יצא, נראה מזה שאין ברכת השבח אלא בתוך כדי דבור של ראיה ושמיעה, ועוד נ"ל שסדר ברכות הללו של שחרית ברכות שבה הן על נוהג העולם ואפי' לא שמע שכוין מברך עליו וכן ככולן, וכן נהגו ומנהג ישראל תורה היא, עכ"ל.

ומבואר בדברי הרמב"ן שאם מברך ברכת השבח צריך לברך מיד אחר שראה המאורע שעליו לשבח אבל אם הברכה על מנהגו של עולם יכול לאחר הברכה ולכן כתב דברכת החר כיון שמברך על מנהגו של עולם יכול לסדר הברכות בבית הכנסת לאחר זמן, וכל זה כמו שנתבאר בביאור הלכה שאם הוא מברך על מהנהגו של עולם אפשר לברך לאחר זמן.

יבואר דהט"ז ס"ל שיכול לברך ברכת השבח לאחר זמן

ובט"ז סי' רכ"ז ס"ק ב' הק' מדוע איירי הירושלמי במי שנמצא בבהכ"ס ובוה חילק בין אם יכול לצאת בתוכ"ד, דאם בא לומר שדין ברכות השבח הוא רק בתוכ"ד שיאמר בפירוש שבתוכ"ד אפשר לברך ולאח"כ א"א, ולכן ביאר דבאמת גם לאחר

הנה נחלקו הראשונים במי שהי' ניעור כל הלילה האם בבוקר הוא יכול לברך ברכת אלוקי נשמה, הרמב"ם כתב בפ"ו מתפלה שמי שלא נתחייב באחד מן הברכות של ברכת השחר לא יברך אותם, אבל הטור (סי' מ"ו) וסיעתו כתב שיכול לברך כל ברכת השחר גם אם לא נתחייב בהם כיון שהברכה היא על מנהגו של עולם.

אמנם באליהו רבה (סי' מ"ו) כתב דאף שעל כל ברכות השחר אפילו אם לא נתחייב בהן יכול לברך וכדעת הטור מ"מ ברכת אלוקי נשמה וברכת המעביר שינה א"א לברך אם לא ישן בלילה כיון שנוסח הברכה הוא נשמה שננת ב' והמעביר שינה מעיני וכיון שהי' ניעור אינו יכול לברך נשמה שננת ב' וכן המעביר שינה מעיני דהא לא ישן, ובמשנ"ב (ס"ק כ"ד) כ' שלמעשה יש לחוש לדעת האליהו רבה ולצאת יד"ח מאחר.

ובשערי תשובה (שם ס"ק י"ב) כ' שאם הי' ניעור בלילה ואח"כ ישן ביום הוא יכול לברך, והטעם, שהרבה ראשונים סוברים שגם על שינת היום צריך לברך כמבואר בב"י סימן רל"א ואף שלמעשה כתב הב"י שאין נוהגים לברך על שינת היום, מ"מ כאן יש לצרף ב' טעמים לברך א' מחמת מנהגו של עולם, וב' מחמת שינת היום ויכול לברך.

ובבאה"ל (סי' נ"ב ד"ה 'ומ"מ') כ' ג"כ על דרך הנ"ל במי שלא ברך ברכת אלוקי נשמה עד אחר שבירך מחיה המתים דיש שיטות שסוברים שיצא יד"ח במחיה המתים והדין הוא שלא לברך, ומ"מ אם ישן ביום יכול לברך דמצטרף ב' השיטות א' שעל שינת היום חייבים לברך, וב' שאין יוצאים יד"ח במחיה המתים.

וכעת יש לדון במי שישן ביום והי' ניעור בלילה שלאחריו האם בבוקר הוא יכול לברך, והיינו האם גם כאן שייך לצרף את השיטות שמברכים על שינת היום וא"כ הרי נתחייב לברך על שינת היום שקודם הלילה ואת השיטות שסוברים שמברך גם כשהיה ניעור משום דהברכה היא על מנהגו של עולם, ומספק יוכל לברך.

יבואר האם מי שהיה ניעור בלילה וישן ביום שלפניו מברך ברכת התורה

והנה לענין ברכת התורה כה"ג שישן ביום וניעור בלילה שלאחריו, ידוע בשם הגרעק"א שכתב בגליון השו"ע סימן מ"ז שיכול לברך בממנ"פ כמש"כ שם וז"ל וה"ה בישן ביום וניעור כל הלילה שלאחריו דמברך בבקר בממנ"פ, לר"ת צריך לברך דלא נפטר רק מעל"ע ולהרא"ה שגם שינת היום הוי היסח הדעת, ואפשר לומר דכה"ג א"צ לברך דנפטר בברכת אהבת עולם שקודם ק"ש דערבית, דיש בו מעין ברכת התורה, ודמי לאהבה רבה שחרית, ומ"מ נ"ל לעיקר דצריך לברך, כיון דלר"ת בוודאי צריך לברך, וגם לדעת הראב"ד ודעימי צריך לברך דסוברים דאהבה רבה אינו פוטר רק מה שלומד על אתר, והסכים לזה הפר"ח, עכ"ל.

והחזו"א לא הסכים לנהוג כן משום דשינה ביום היא שינת ארעי ואינה מחייבת בברכה"ת, ובברכה"ת יש חשש נוסף שהדין הוא שצריך להתכונן לצאת יד"ח ברכת התורה בלילה באהבת עולם כמעריב, ולכן רק בכה"ג שהתכונן שלא לצאת באהבת עולם דינא הכי".

והנה לענין ברכת אלוקי נשמה אם לא ישן בלילה וישן ביום שלפניו אם נוכל לסמוך ולברך ברכת אלוקי נשמה יש לומר אע"פ שבוה ליכא לסברת רעק"א דאיכא ממנ"פ שהרי אפשר שאין מברך על שינת היום וגם אינו מברך על מהנהגו של עולם מ"מ יש לומר דיש לסמוך בצירוף ב' שיטות הנ"ל יכול לברך וכ"כ בס' מחזה אליהו (ח"א ס"א) שמי שישן ביום של ערב שבועות ולא ישן בליל שבועות יוכל לברך ברכת אלוקי נשמה בבקר יום שבועות משום שיכול לצרף שיטות הראשונים דס"ל שמברך אלוקי נשמה על שינת היום וכתב שכן נראה לעשות למעשה.

התלמידים ודאי שיש אחד שלא התכונן לפטור את ברכה"ת באהבת עולם והוא מוציא אותו יד"ח, (וכך יכל לברך ברכה"ת בשבועות וכמבואר בספרים שיש בזה מעלה גדולה).

א' וסיפרו שמרן הגר"א ל' שטיינמן וצ"ל הי' נוהג להוציא את הרבים יד"ח בברכה"ת בשבועות, ות"ח אחד ביאר שכנראה סבר כדברי הגרעק"א ולא חשש לשי' החזו"א, ואע"פ שהתכונן לפטור את ברכה"ת באהבת עולם כמעריב כמבואר במשנ"ב (סי' מ"ז) שכן ראוי לנהוג, מ"מ סבר שבין

תוכ"ד אפשר לברך בדיעבד, ומשום הכי' הירושלמי שאם הוא נמצא בבהכ"ס אם הוא יכול לצאת בתוכ"ד ולקיים את הברכה לכתחילה שיצא, אבל לאחר תוכ"ד שמברך רק בדיעבד בשביל זה לא יצא, [והיינו שלא הטריחיהו לצאת שיכול לחכות עד שיגמור].

הערה בראיית הראשונים מהירושלמי

ויש מקום להעיר על ראיית הרמב"ן והר"ן מהירושלמי הנ"ל, דאפ"ל דבאמת מי שרואה אם הים הגדול או שרואה הרים וגבעות מברך גם לאחר כדי דיבור, והטעם שהברכה היא מההתפעלות ממעשי הבריאה והשבח והתפעלות עדיין קיימת ולכן יוכל לברך כל זמן שעדיין הוא מתפעל מראייתו, אבל בברכת הרעם והברק שמיד הם מסתלקים בזה נאמר שיעור של תוכ"ד לברכה, ובוה לא שייך לברך אחר כך שכבר נסתלק השבח.

שיטת הרמב"ם שברכת השחר אינו מברך על מנהגו של עולם אלא אם נתחייב בהן

והנה שיטת הרמב"ם שברכות השחר אינם על מנהגו של עולם אלא על טובתו הפרטית ולכן אם לא שמע את קול השכווי אינו מברך, ובהל' תפילה פ"ז כתב הרמב"ם דברכות השחר אין להם סדר אלא כשיקום מברך פוקח עיניו וכן על זה הסדר מנה הרמב"ם שכל מעשה שהוא עושה הוא מברך ברכה אחת, ובה"ט כ' נהגו העם ברוב עירינו לברך ברכות אלו כולן זו אחרי זו בבהכ"ס בין נתחייבו בהן בין לא נתחייבו בהן, וטענות היא ואין ראוי לעשות כן, ולא יברך אדם שום ברכה אם לא נתחייב בה'.

ולכאורה משמע דס"ל להרמב"ם שאם מברך על טובתו אינו מברך אלא מיד ואינו יכול לסדר הברכות בבית הכנסת.

אכן אפשר לומר דמש"כ הרמב"ם שטענות היא מה שנוהגים לברך אינו אלא היכן שלא נתחייב לברך אבל מה שנתחייב לברך שפיר יכול לסדר הברכות בבהכ"ס, ולפ"ז הרמב"ם יפרש את מה שאמרו בירושלמי שאין לברך על הרעמים אלא תכ"ד הוא כמו שביארנו, והירושלמי איירי לענין ברכות הרעם והברק בלבד שמיד מסתלקים ולכן הברכה עליהם היא רק בתוכ"ד, ומש"כ בכל ברכות השבח דמצי לברך אפי' לאחכ"ד ולכן נהגו העולם לסדר את הברכות בבהכ"ס.

איברא שהכסף משנה שם ביאר דב' טעויות הן עושי' א' מה שמברכים על מה שלא נתחייבו בהן, והב' שממתניין עד שיבואו לבהכ"ס ולא מברכים מיד בשעת החיוב, ולכא' הביאור בזה דס"ל שמוכח מהירושלמי שברכות השבח חייבים לברך מיד כמש"כ הרמב"ן והר"ן אא"כ מברך מטעם מנהגו של עולם, [ויש להעיר עוד כיצד שייך לברך את הכל בתוכ"ד שיש כמה ברכות שמתחייב בהם מיד כמו פוקח עורים ואלוקי נשמה שמתחייב מיד].

ושוב הראוני שב' מקורות וביאורים' (הגרפס במהדורת פרנקל) הביאו שהכלבו והארח"ח העתיקו את דברי הרמב"ם שטועים רק בדבר אחד שמברכים על דבר שאינם מחוייבים בו אבל במה שממתניין עד שיבואו לבהכ"ס שפיר עבדו, ולכא' הביאור בזה כמש"נ דיש חילוק בין ברכות הרעם והברק לשאר ברכות השבח.

ועכ"פ בנידו"ד לענין מי שישן ביום וניער בלילה יש לומר להחמיר לצאת מאחר, ואין לצרף את ב' השיטות וכו"ל.

בעניין אם מי שלא ישן יכול להוציא את מי שישן בלילה בברכת אלוקי נשמה

לאכול כדי שביעה, משום הכי הטעים דמ"מ מקרי בר חיובא כיון דבידו לאכול כדי שביעה ולהתחייב בבהמ"ז, עכ"ל.

ומבואר דכל היכא דאינו מחוייב בדבר אלא שאם יזדמן לו עניין זה יתחייב בו הרי חשוב מחוייב בדבר אבל אם אינו יכול להתחייב בו אפשר דאינו חשוב מחוייב בדבר ויש לעיין בתענית אם חשיב מחוייב בדבר שהרי אינו יכול להתחייב בברכת המזון או אם יכול להוציא חבריו בברכת המזון קודם התפלה שאינו יכול לאכול או קודם קידוש ואפשר דכשהאיסור מצד אחר חשיב שיכול להתחייב בברכה זו וצ"ע.

ולפ"ז יש לעיין בנדון דידן כיון שאינו יכול להתחייב עתה בברכת אלוקי נשמה שהרי לא ישן בלילה ולא נתחייב בברכה זו תו לא מהני ערבות להוציא אחרים יד"ח, אמנם למשנ"ת שאם ישן ביום אחר שהיה נייער כל הלילה יכול לברך אלוקי נשמה א"כ תו שוב יכול להוציא אחרים בברכה זו שהרי יכול להתחייב בברכה זו אם ישן עתה.

בענין שני עיירות שנסתפקו מי מביניהם צריך להביא עגלה ערופה אם אחד מברך לשניהם והנה בספר נחל איתן סימן ק"ז דן לגבי עגלה ערופה שספק איזה עיר הקרובה אל החלל אם מהני שיביאו שניהם עגלה ואחד יוציא את שניהם וכתב שלא יועיל שאחד מהם יברך ויוציא כולם על תנאי משום שאין בידו להתחייב עגלה ערופה שאין בידו שכימות מת על ידי רוצח ולהכי אינו מוציא אחרים יד"ח.

אולם בפמ"ג בסי' ר"ג במ"ז ס"ק ג כתב שבהגומל מיקרי אינו מחוייב ולאכארה הכוונה שאינו בידו להתחייב בהגומל שהרי אין בידו להנצל מן הים ולהכי חשוב אינו מחוייב בדבר ולפ"ז יש לעיין אם הישן בידו להתעורר דאפשר שבידו לישן אבל אין בידו לקום שהרי הקב"ה הוא המחזיר נשמה לפגרים מתים.

אלא דא"כ יש לעיין דאין בידו לאכול שהרי אם לא יתן לו הקב"ה אפשרות לאכול לא יוכל לאכול וע"כ דכל מה שביד האדם בטבע לעשות חשוב מחוייב בדבר והכי נמי לגבי ברכת אלוקי נשמה כיון דבטבע מתעורר האדם נחשב מחוייב בדבר ושפיר מוציא הרבים יד"ח.

בענין הלילה הולך אחר היום בקדשים

ובעניין בכור שמצוה להקדישו אם מקדישו תוך ח' לליתתו

ונסתפק הרב הגאון ר' שמואל יהודה טויסיג זצ"ל שמה החתם סופר לא כתב כן והלך מיד לבית הכנסת וזכרון משה שהיה סמוך לביתו של הרב מבריסק ופתח השו"ת חתם סופר וראה שכתב שאין לומר כמש"כ הרש"ש, וחזר במהרה להרב מבריסק ואמר לו שהחתם סופר כתב שאין לומר כן, וכשאמר כן למרן גאב"ד בריסק צהבו פניו. **וכידוע** שהרב מבריסק אמר שהגר"ח לא אמר דבר שאינו מתאים עם מש"כ החת"ס, ואמר שמכל תשובה בחתם סופר רואים את קדושת תורתו.

וכן שמעתי שאחד בא למרן הגר"ז ובקשו שיוציאו בברכת ספירת העומר ושאלו מרן הגר"ז למה הוא צריך שהוא יוציא, למה לא יצא הברכה מאחר, ואמר לו שהוא בטוח שמרן הגר"ז לא שכת לספור יום אחד, ואמר לו מרן הגר"ז דיכול לצאת גם ממי ששכח יום אחד שהרי למה אתה צריך לשמוע הברכה מאחר, משום ששכחת לספור יום אחד וחושש אתה שמה צריך ברכה וא"כ גם מי שמברך ששכח שפיר יכול להוציא יד"ח שהרי אין אתה צריך ברכה אלא אם גם השוכח צריך ברכה.

נשאלתי אם אפשר להעמיד מי שיברך ברכת השחר וברכת התורה בשבועות אע"פ שלא ישן בלילה והיה שם אחד שישן בלילה ונתחייב לברך בוודאי, והמברך יוציא יד"ח וכך יוכלו כולם לצאת ממנו, ובוה לא יצטרך הישן להתחייב להודיע לכולם שישן בלילה שבועות, ובוה הרי ברכתו ברכה ממנ"פ שאם הוא חייב בברכות אלו שפיר מברך ומוציא את כולם ואם אינו חייב בברכות אלו הרי הוא מוציא את הישן מדן ערבות ויכול להוציא את כולם בברכתו.²

ואע"פ שהבקי אינו יוצא יד"ח מאחר ובשלמא מי שנסתפק אם בירך הרי חשוב כאינו בקי אבל מי שישן בלילה ונתחייב בוודאי לברך הרי הוא בקי ואינו יוצא מאחר אלא דכתב במ"ב סימן נ"ט דבעשרה יוצא גם הבקי הברכות מאחר.

ואין לומר שמאחר שלא ישן אינו מחוייב בדבר, שהרי מחוייב הוא בברכות אלו כשישן אלא שהוא לא ישן באותו לילה וחשיב שפיר מחוייב בדבר כמו מי שנתחייב לברך וכבר בירך שיכול להוציא אחר יד"ח הכי נמי יכול להוציא.

אלא דבשו"ת רבי עקיבא איגר מהדורא קמא סימן ז כתב שם ונ"ל דזהו כוונת הרא"ם שהביא המג"א (סי' תרפ"ט סק"ד), שכתב דהא דקטן אינו מוציא הגדול במגלה ומוציא הגדול בברכת המזון דרבנן, וכתב ליישב בשם הרא"ם מ"ו ל"א אף על גב דגדול נמי אינו חייב אלא דרבנן ול"ד למ"ש ססי' קפ"ז דהתם יכול הקטן לאכול כדי שבעו להביא עצמו לידי חיוב דרבנן, עכ"ל, וכתב ברעק"א וז"ל ומ"ש שם הטעם דבידו לאכול כדי שביעה נראה לענ"ד דזהו הטעם הדין דגדול שאכל כוית שיכול להוציא למי שאכל כדי שביעה, דאף דאינו דומה לשופר וכדומה דיצא מוציא, דהתם החיוב מוטל עליו מצד עצמו ואין לו מקום להפטר ממנו אלא דכבר יצא זהו מקרי בר חיובא ויכול להוציא אחרים, אבל בהמ"ז דכל זמן שלא אכל לא מקרי בר חיובא דאינו מחוייב לבא לידי חיוב,

נכתב בגנין הקודם ונשנה כאן לצורך דברים שנתחדשו בו

שמעתי מעשה נפלא בשם הרב הגאון ר' שמואל יהודה טויסיג זצ"ל שהיה אצל מרן גאב"ד בריסק זצ"ל והגאון מחרקוב אמר לו תורה בקדשים והרב מבריסק לא הגיב על הדבר תורה והיה נראה שאינו מרוצה מהדברי תורה, ואמר לו שגם הרש"ש בערכין דף כ"ט כתב כן ולא אמר כלום, ואמר לו הרב הגאון ר' שמואל יהודה טויסיג זצ"ל שגם החתם סופר כתב כן וכששמע כן הרב מבריסק נעשה חיור כסיד אך לא אמר כלום,

² ובאמת אפשר לצאת ממי שנוהג כהמקובלים דס"ל שמברך ברכת השחר גם כשלא ישן וכמש"כ בבן איש חי וכן נוהגים הספרדים דלא כהשו"ע והרמב"ם, וא"כ יכולים לצאת יד"ח ממי שמברך הברכות גם כשלא ישן, ואע"פ דלדידן אסור לברך מכל מקום אנו יכולים לצאת ממנו הברכות שהרי מה שאנו צריכים לצאת הוא להצד שאנו חייבים בברכות גם אם היה נייער בלילה וא"כ ברכות אלו שפיר יכול לצאת אותם ממי שמברך גם כשהיה נייער בלילה.

והנה מה שהרב מבריסק לא רצה לקבל מהרב מחקוב הוא מה שאמרו בחולין דף פ"א ע"א ובזבחים דף י"ב הקשה רבי אפטוריקי במאי דכתיב בפ' אמור שור או כשב או עז כי יולד והי' שבעת ימים תחת אמו, הא לילה חזי, וכתיב מיום השמיני והלאה ירצה, מיום השמיני והלאה אין הא לילה לא, הא כיצד לילה לקדושה יום להרצאה, והקשה הרב מחקוב דברפשו משפטים האמור גבי בכור דכתיב כן תעשה לשורך לצאנך שבעת ימים יהיה עם אמו ביום השמיני תתנו לו, ליכא למידרש הכי דהא בכור קדוש מאליה ואי"צ להקדישו, ואמר הרב מחקוב וצ"ל דהא אמרו בגמ' בנדרים י"ג דאע"פ שהבכור קדוש מצוה להקדישו וא"כ יש לומר דקרא אתי לאשמועינן דאין להקדישו קודם שעבר ז' ימים כמו בכל הקרבנות, ומליל שמיני יכול להקדישו, ועל זה אמר לו הרב מחקוב שגם הרש"ש בערכין (דף כ"ט.) כתב כן.

והרב מבריסק לא היה נוחא ליה בזה משום דכיון שהבכור קדוש מעצמו מרחם אין ההקדש פועל כלום ואין איסור להקדישו קודם יום השמיני.

ובחתם סופר יו"ד סימן י"ז גם כן עמד בקושיא זו וכתב דאין לתרץ דמצוה להקדישו לאחר ז' ימים דהא כאן מייירי בבכור שהוא קדוש משילול ומצוה להקדישו מיד כשנולד ואין צריך להמתין על ליל שמיני כדי שיהא ראוי להקדישו.

וכ"כ בפתחי תשובה יורה דעה סימן שו ס"ק א' וז"ל עיין בספר תיבת גמא פ' ראה שכתב דאפילו הוא בעל מום מקדיש אותו וגם אף ביום שנולד דכי אסרה תורה שלא להקדיש עד ליל שמיני בשאר קרבן דקדושתו בפה תליא משא"כ בכור ע"ש עכ"ל.

ובחתם סופר שם כתב שם ליישב דהקושי' מעיקרא ליתא דכיון דמייירי כאן בבכור שהוא כבר קדוש משילול ובקדשים הלילה אחר היום (שם פ"ג ע"א),

נשאלתי האם אשה יכולה להוציא הקטן בקדוש יו"ט שחרית, ונראה שאם האשה פטורה מקידוש יו"ט כמש"כ הרעק"א בהשטמות לתשובה א' לכאורה לא תוכל להוציאו בקדוש אע"פ שהרי אינו אלא ברכת הנהנין וכשתשתה מן היין הרי יכולה להוציאו מדין שומע כעונה ואין צריך לערבות ולהיות בר חיובא במצוות קידוש שהרי בברכה זו חייבת היא מדין ברכת הנהנין.

אבל ידוע הוראת החזון איש להגאון ר' משה סאלאוויצק וצ"ל ביו"ט שני שחל להיות בשבת ונסתפקו בו האחרונים אם יכול להוציא בן א"י את בן חו"ל בהבדלה במוצ"ש, משום שכן חו"ל צריך להבדיל גם משום יו"ט, וכן א"י אי"צ להבדיל רק משום שבת, וא"כ בן א"י אינו בר חיובא לגבי הבדלה דיו"ט וא"כ אינו יכול להוציאו לבן חו"ל בהבדלה זו, ומרן החזון איש הורה להג"מ סאלאוויצק וצ"ל שאינו יכול להוציאו, והסברא בזה שאין הבן א"י בר חיובא בהבדלה זו של יו"ט, הו"ל כמי ששמע הבדלת יו"ט מחש"ו דאין על זה שם הבדלת יו"ט כלל.

ולפי"ז ה"ה בקידוש שחרית של שבת שחל ביו"ט שני אין יכול בן א"י להוציא את בן חו"ל לדלדליו אינו אלא קידוש של שבת ולא של יו"ט וכן חו"ל צריך ג"כ קידוש של יו"ט, כדי שלא יבין דיון כיון שהאשה אינה חייבת בקדוש של יו"ט לא תוכל להוציא הקטן אע"פ שהיא חייבת בברכה הנהנין.

בעניין אם מי שהיה ער כל הלילה אם כשיגיע עמוד השחר אסור ללמוד עד שיברך או ישמע ברכת התורה

הנה למש"כ בגליון הרעק"א בשו"ע שיכול לברך ברכת התורה אם ישן ביום א"כ אסור ללמוד משעלה עמוד השחר שהרי הוא מחוייב בברכת התורה, וכל היכא שיכול לברך הרי אסור ללמוד קודם שיברך.

אבל למה שאמרו בשם מרן החזון איש דס"ל דלא מהני מה שישן ביום כדי לברך ברכת התורה משום דאין שנית קבע להצריכו ברכת התורה א"כ מותר ללמוד עד שימצא מי שיוציאו בברכת התורה דפשוט שכל המסופק אם קיים מצוה וצריך לחזור ולעשות מצוותו האם נימא דכיון שאינו מברך שלא יקיים מצוותו הרי פשוט

פלוגת הר"ן ורבינו דוד בגדר חיוב קידוש של יום

והנראה בזה דהנה בגדר קידוש היום הנקרא בגמ' פסחים דף ק"ו "קדושה רבא" צ"ב מהו ענין קידוש זה דהא אין מברכים שום ברכה על כוס לא חזין מכפה"ג וא"כ צ"ב מהו גדרו וביאורו של קידוש זה, והנה בר"ן פסחים דכ"ב מדפי הר"ף כתב וז"ל אלא משום שכבוד יום עדיף מכבוד לילה, ראו חכמים לעשות ביום זכר לקידוש והיינו בפה"ג ותו לא, שהוא התחלת קידוש של לילה, ועוד שלפי שאין אומרים שירה אלא על היין, כיון שמברכין על היין תחילה שלא כדרך שאר הסעודות הוי כעין שבת ושירה לקדושתו של יום, ומשום דלא הוי אלא מדרבנן לא ראו להאריך בו יותר, כדי שלא להשוותו לקדושה של לילה וקראוהו קידושא רבא וכו', עכ"ד. וכן עניו ברש"ם פסחים דק"ו א' ש'ל דהוא ענין שירה על היין, ע"ש.

ומבואר מדרבנן דקידוש היום הוי קידוש כמו של לילה אלא שסגי בברכת פה"ג וזהו שבת ושירה לקדושתו של יום, ולדבריו צריך בקדוש של יום כל דיני קידוש לילה וכמו שסיים בעצמו שם שאסור לטעום קודם קידוש וכן בענין קידוש במקום סעודה.

אמנם במה"ר"ם חלאווה פסחים דק"ו. כתב על ענין קידוש היום וז"ל שאין זה קידוש שכבר נתקדש היום וכו' אלא שחכמים תקנו לקבוע סעודתו על היין, וכ"כ במאירי שם שאף היא לכך תקנה שירה היום מתקדש על ידי להיות סעודתו חשובה כשהיא נקבעת על היין.

ומבואר מדרבנן דקידוש היום אינו קידוש ושבת היום כקידוש לילה, אלא דין הוא בסעודת שבת שתאזן נקבעת על היין וכל יסוד חיובו הוא משום הסעודת שבת, ולדבריהם יתכן שלא יצטרך קידוש במקום סעודה כמו כבליה, ואף שהיא תחילת סעודה מ"מ טעם באכילה בחדר אחר משא"כ קידוש במקום סעודה דיליק בקרא וקראת לשבת עונג (וכמוכא ברש"ם"ם פסחים דק"א) במקום קריאה שם תהא עונג דבעינן דווקא באותו חדר, וכן אין איסור אכילה קודם קידוש

ואם כן ליל שמיני עדיין הוא שייך ליום שביעי ועודנו הוא יום שביעי, ושמיני שלו מתחיל בבקר ואז הוא ראוי להקרבה מיד, משא"כ התם דמייירי בבהמת חולין שהלילה קודם וראוי ליל שמיני להקדישו.

והעירוי דלדברי החתם סופר יקשה דא"כ בכור שנולד בלילה האם יהא מותר להקריבו ביום השמיני לליתו ונחשוב הלילה כיום אחר כגון אם נולד בליל שני האם יוכל להקריבו ביום ראשון משום שעברו עליו שמונה ימים משום שהלילה הולך אחר היום.

ואפשר דבקדשים הלילה הולך אחר היום רק אם היה ביום שלפניו דהלילה נטפל ליום שלפניו, אבל במקום שנולד בלילה לא חשבינן ליה כאילו נולד ביום שלפניו אלא חשיב כנולד באותו יום ולכן אין לשחטו אלא עד שיעבור שמונה ימים.

ושמעתי שהגאון הגדול ר' דב לנדו שליט"א נסתפק בזה ואמר שני נפק"מ בדין זה האחד אם שחטו תודה בלילה בשעת היתר הבמות אם יאכלו את הקרבן למחר דאי נימא דבקדשים הלילה הולך אחר היום גם כששחטו בלילה א"כ לא יאכלוהו אלא בלילה שהרי למחר אינו ביום הקריבו את קרבנו ואינו נאכל אלא ביום קרבנו אבל אי נימא שאין הלילה הולך אחר היום אלא בהיה קרב ביום אבל כשקרב בלילה אינו חשוב יום קרבנו אלא ביום המחר.

וכן יש להסתפק אם אנינות לילה דאורייתא משום שהלילה הולך אחר היום בקדשים וא"כ אם מת לו מת בלילה האם נימא דאנינות יום אינו מן התורה משום שהלילה הולך אחר היום ואי נימא שאין אומרים בקדשים שהלילה הולך אחר היום אלא אם היה יום קודם א"כ במת בלילה יאסר בעבודת יום משום דבזה היום הולך אחר הלילה וצ"ע ויעיין בקרן אורה וזבחים דף ק"א שנסתפק בזה.

בעניין אם אשה מוציאה קטן בקדוש היום של יו"ט

אבל לכאורה ספק זה תליא באשלי רברבי שנחלקו הראשונים מהו גדר קידוש שחרית אי אינו אלא ברכת הנהנין שחייבו לקבוע הסעודה על היין וא"כ שפיר מוציאה יד"ח הקטן או דגדר חיוב קידוש של יום הוא כקידוש של לילה. וא"כ אפשר שאינו יכול להוציא את הקטן יד"ח?

ובאמת יש להסתפק בספק זה בכל קידוש בשבת שחרית למש"כ בדגול מרובה דאין ערבות לנשים אף במקום שחייבות באותו מצוה. א"כ בקידוש לעצמו בבית הכנסת ושוב רוצה לקדש ולהוציא ב"ב דתליא בהנ"ל דאי אינו אלא ברכת הנהנין א"כ וודאי יכול להוציא ב"ב. אבל א"י הוי חובת קידוש כשל לילה. א"כ לא יוכל להוציאה שאין ערבות לנשים.

ובעיקר הדבר אם אשה פטורה מקדוש יו"ט אינו ברור דיעויין במנחת חינוך מצוה ל"א שכתב דתליא אם קדוש יו"ט דאורייתא או דרבנן דאי מדאורייתא מחייבי כמו שחייבת בקדוש של שבת הכי נמי חייבת בשל יו"ט ואם אינו חיוב אלא מדרבנן אפשר דפטור האשה ככל מצ"ע שהו"ג.

ועיניין מש"כ בגליון מעדני כהן חג הפסח שבתוס' סוכה דף ל"ח מבואר דחייבת בקדוש של יו"ט והרעק"א נתכוון שגם מי שפטור הנשים מקדוש של יו"ט מכל מקום קבלו על עצמם מצוה זו.

בעניין אם מי שהיה ער כל הלילה אם כשיגיע עמוד השחר אסור ללמוד עד שיברך או ישמע ברכת התורה

שחייב לעשות המצוה מספק בלא ברכה והכי נמי כל היכא שאינו יכול לברך מספק הרי הוא מחוייב ללמוד בלא ברכה.

ויש שכתבו שלרע"א יכול לברך ברכת התורה אם ישן ביום והחזון איש אמר שמותר ללמוד אחר עמוד השחר בלא ברכת התורה ולכאורה מה שכתבו בשם החזון איש אינו להרעק"א דלהרעק"א בוודאי אסור ללמוד עד שיברך ברכת התורה כמו בכל יום שכל זמן שלא בירך ברכת התורה אסור בתלמוד תורה¹, ולכן מי שנוהג כהרעק"א חייב לברך מיד כשעלה עמוד השחר כדי שלא לבטל רגע אחר מברכת התורה.

היום לדבריהם, דלא חשיב קידוש לדידו.

ובאמת הוא מפורש ברבינו דוד בפסחים שם שכתב, ונראה שאין ברכה של פה"ג זו אלא שיהא אדם קובע סעודתו על היין בשבתות וימים טובים, וקורין אותו קידוש שסומך בה סעודתו כמו שסומכין אותה על קידוש וכו' ואם נאמר כן לא בסעודה ראשונה של יום בלבד הוא צריך לברך על היין אלא אף בסעודה שני', שלא מתורת קידוש ממש היא שתאמר שכבר יצא יד"ח קידוש, והרמב"ם כתב שיקבע כל אחד משלישתן על היין ותמזה שבמקום אחר כתב שצריך לברך על היין קודם שיעיד סעודה שני' עכ"ד. והוא דקדוקו וקושיית הכסף משנה בפכ"ט משבת ה"י.

ועוד הוסיף רבנו דוד דלדבריו שכתב"ג של יום הוא מדיני הסעודה וכמשנ"ת, אין איסור לאכול קודם קידוש של יום, וזה גופא סברת הראב"ד שנחלקו על הר"מ שאסר לאכול קודם קידוש היום כשם שאסר לאכול קודם קידוש של לילה, והראב"ד ס"ל דבפה"ג דיום אינו קידוש כקידוש של לילה אלא הוא מדיני הסעודה שהוא לקבוע הסעודה על היין ולהכי ס"ל דליכא איסורא לאכול קודם קידוש של יום והרמב"ם ס"ל דיש לו דין קידוש כקידוש של לילה וכסברת הר"ן הנ"ל, ולהכי אסר לאכול קודם קידוש היום כקידוש של לילה.

¹ ובהקדמה לספרא דצניעותא כתב הגר"ח מוולאזין שפעם לא היתה שמחתו של הגר"א מלאה בדרכי קדוש ביום טוב ולהפצרת תלמידיו סיפר שבזו הלילה בא אליו אלהו הנביא ממתיבתא דרביע וגילו לו ענינים וחידושים נוראים אין חקר על הפסוק עז לו בנגב אולם הוסיף דמכיון שהיה בהם לפני ברכת התורה נשכחו ממנו ואח"כ בשעת התפלה נתגבר ולא הרהר בה וחזרו אליו והיינו שנענש שלשטנו אסור הרהור ג"כ לפני ברכת התורה.

בכתף ישאו אינו אלא שירה

ושמעותי שבחור ישיבה שחיפש שידוך מתאים למי שרוצה לעמוד בתורה כל חייו ושמע על נערה אחת שאומרת שהיא מוכנה לתת את חייה עד טיפת דם האחרונה לתורה ובה להראש ישיבה ואמר לו שמצא את מבוקשו, ואמר לו הראש ישיבה שמי שאצלו להנשא לעמל בתורה הוא לתת טיפת דם ועד טיפת דם האחרונה אינה יכולה להנשא לכן תורה כשיגמר הטיפות דם שוב לא תתן מעצמה לתורה, ומי שאצלה הנשואין לכן תורה שמחה היא לה בזה אפשר לחיות חיים של תורה.

ושמעותי מהמשגיח הגה"צ ר' מאיר חדש זצ"ל על מה שכתב באור החיים בראשית פרק ב' על הפסוק 'וינחמו' ד' אלוקים בגן עדן לעבדה ולשמרה' בסוף דבריו וז"ל, 'שוב בא לידי מאמר חז"ל לעבדה אלו מצות עשה ולשמרה אלו מצות לא תעשה', והוא בתקונו זהר תיקון נ"ה ובהרה בראשית דף כ"ז ע"א, ואמר הגה"צ ר' מאיר זצ"ל דבשלמא מצוות ל"ת שנצטווה אדם הראשון הוא שלא לאכול מעץ הדעת, אבל מהו מצוות עשה שנצטווה אדם הראשון וצ"ל מה שאמר לו הקב"ה מפי' עין האל לאכול תאכל והוא לאכול מפירות גן עדן ולכאורה הוא פלא האם לאכול גן עדן זהו מצוה שמקבלין עליה שכן, ומבואר דציווי הקב"ה לאדם הראשון הוא דעל אכילת פירות גן עדן מקבל שכן, ואמר דכל המצוות שנצטווה הוא לאכול גן עדן בעולם הזה שהאדם שעושה רצונו מרגיש שמחה אמיתית עד אין קץ וע"ז עוד ג"כ מקבל שכן טוב.

והיצר מפתח להאדם שעל ידי קיום התורה הוא מפיסד תענוגי העולם והוא באמת שקר שהאדם מחליף תענוג רוחני נצחי שאין למעלה ממנו גם בעולם המעשה עבור נוי עדשים והיצר מדמה להאדם שלכל הפחות בעולם הזה מרויח הנאה מדומה אבל האמת שגם כאן הוא מפיסד הדבקות והאויש הנצחי והענין הגדול שהוא עשיית רצונו יתברך.

בשירה, ונראה שהעבודה הקשה שבמקדש שהיא בכתף ולא בעגלות אינו אפשרי אלא אם הוא בשירה ובזמרה, דכשעושים המצוות בשמחה ובשירה יכולים לעשות כל עבודה קשה אבל בלא שירה ובלא שמחה אי אפשר לעשות עבודת בכתף ישאו. והוא מוסר השכל לכל עבודת ד' שצריך להקדים ולתת משלו שאם עושה בשמחה ומרגיש שזה ענן לו ושמחה לו שזכה לשמש לפני בורא כל העולמים ומאמין ויודע שכל עבודה לפניו יתברך היא נצחית לו לעד ולעולמי עולמים ובהו יוכל לעבוד עבודת משא בכתף.

ויעוין בשפת אמת במדבר פרשת נשא, וז"ל במדרש בכתף ישאו כו'. דורש על השירה כמ"ש שאז זמרה כו', וקשה מה בכתף, ויתבאר הענין על פי מ"ש וישירה הפרות בדרך שעל ידי שנשאו הארון ניתן בהם דעת לשורר ולזמר כמ"ש בזה"ק בלק ארונא דעל גביהו עבד להון לזמרה כן הלויים במה שנשאו על כתפיהם בכח זה הרימו קול זמרה, וכמו כן הוא בכל עובד ה' שמתמלא זיו ושמחה ע"י עבודת אמת, ועל זה נאמר עם זו יצרתי לי תהלה יספרו כי עיקר העבודה בתורה ובמצוות וממילא נתמלא פיו שירה וזמרה, וזה עצמו העדות שהאמת עד לעצמו שהעובד ה' מבין בנפשו שהוא דבוק בשורש האמת ולבו שמח, והוא עדות על הבורא ית', וכו' עכ"ל.

והנה בילקוט שמעוני פרשת ואתחנן רמז תת"ל כתב פנים בפנים דבר ה' עמכם, תנא רבי חנינא בר פפא פנים תרי, בפנים תרי, הא ארבעה אפיין, פנים של אימה למקרא, פנים בגינות למשנה, פנים שוחקות לתלמוד, פנים מסבירות לאגדה, וכן הוא במסכת סופרים פרק ט"ז ה"ג ומה שצריך פנים שוחקות לתלמוד הוא משום שהתלמוד קשה למודו ולכן אי אפשר להצליח בלימוד זה אלא בפנים שוחקות.

קבלה בדבר קטן אפשר להגיע לגדלות

ושמעותי שעשיר גדול חולה הגיע לבקש ברכה להתלמד מחז"ל ממין הגר"ח קניבסקי שליט"א ושאול אם הוא קובע עיתים לתורה ואמר לו שהוא קובע עתים לתורה שתי שעות ביום, ואמר לו להוסיף עשר דקות ביום ועלתה רפואה למכתו, וכל קבלה קטנה ברוחניות היא גדולה מאוד.

איסורי נזיר הוא היין לבד והענבים והחרצנים והזגים אינו אלא סייג

הלוי ח"א סימן י"ז ויעוין ברס"ג מצוה ק' מש"כ הגר"ח פ"ב בזה, וכן מפורש בבבלי הטורים על הפסוק על נפש מת לא יבא, שכתב וז"ל לומר לך שאם תשרה עליו שכניה מחמת נורו שלא יאמרו שהוא דורש אל המתים, ומבואר מדבריו דאיסור טומאה ידידה אינו מחמת קדושתו אלא שלא יאמרו שהוא דורש אל המתים.

הפטרת נשא • בענין שמחה של מצוה

רמז לשקלי ישראל בקע לגלגלת, ושני צמידים רמז לשני לוחות מצומדות, עשרה זהב משקלם רמז לעשרת הדברות שבהן, והוא כנגד תורה ועבודה וגמ"ח, בקע משקלו כנגד עבודה ושני צמידים הוא כנגד גמ"ח ועשרה זהב כנגד תורה. וצ"ב למה לא אמר לה שיחת מוסר בענין זה של תורה ועבודה וגמ"ח, ולמה נתן לה תכשיטים אלו כנגד ענינים אלו. ונראה שבא לרמז שמצוות ד' הם תכשיטים לנו והאויש שלנו, וכמ"ש האלשיך הקדוש במשל דמי שנתנו לו אפשרות לבחור באויקים הרי יבחר באויקים הקלים ביותר, אבל מי שנתנו לה אפשרות לבחור תכשיטים היא תבחר התכשיטים הכבדים ביותר, וכן המצוות הם תכשיטים לנו ומה שכבדים יותר הם טובים יותר, וזה מה שאפשר לראות בהנהגת הבית אם המצוות הם תכשיטים להורים או שהם באויקים.

אמנם במדרש רבה במדבר פרשת נשא פרשה י כתב וז"ל ויאמר מנוח עתה יבא דרך אמר לו מנוח עד כאן שמעתי מן האשה והנשים אינם בנות הוראה ואין לסמוך על דבריהן אבל עתה יבא דברך מפיך אני רוצה לשמוע שאני מאמין בדבריה שמא חלפה בדבריה או פיתחה או הותירה, מה יהיה משפט הנער מה נזירות יצטרך הנער לשמור אחר שילול ומעשהו מה תעשה אמו קודם לכן כל הימים שתהא הרה ממנו, ויאמר מלאך ה' אל מנוח מכל אשר אמרת אל האשה לחלק כבוד לאשה ולחבבה בעיניו, תשמר על חומין יין וחומין שכן ומעשר ענבים אמר לו מכל אשר יצא מגופן היין וגו', ויין ושכר אל תשת כמשמעו, וכל טומאה לא תאכל כמה דתימא וענבים לחים ויבשים לא תאכל, וכל אשר צויתיה תשמר מה שאמר לה ומורה לא יעלה על ראשו, ע"כ.

הנה הרמב"ן (במדבר פרק ו') כתב וטעם החטאת שיקריב הנזיר כיום מלאת ימי נורו, לא נתפרש, ועל דרך הפשט כי האיש הזה חוטא ונפשו במלאת הנזירות, כי הוא עתה נזיר מקדושתו ועבודת השם, וראוי היה לו שיהיה לעולם ויעמוד כל ימיו נזיר וקדוש לאלקיו, כענין שאמר (עמוס ב יא) ואקים מבנים לנביאים ומבחרים לנזירים, השווה אותו הכתוב לנביא, וכדכתיב כל ימי נזיר קדוש הוא לד' והנה הוא צריך כפרה בשבונו להטמא בתאוות העולם, ע"כ.

אמנם בגמ' נדרים (דף י'). אמרו ר' אלעזר הקפר ברבי אומר וכפר עליו מאשר חטא על הנפש כי באיו נפש חטא זה אלא שציער עצמו מן היין, ובתוספות נזיר (דף ב:) כתבו וז"ל וקשה דבעלמא אייתי לר' אלעזר אפילו אנזיר טהור על שם שציער עצמו מן היין קרי ליה חוטא וז"ל דטהור נמי קצת קרי ליה חוטא, עכ"ל, ומבואר דגם נזיר טהור הוא חוטא משום שציער עצמו מן היין וזה היפך מהרמב"ן שהוא חוטא שאינו ממשיך נזירותו וצ"ע.

ושמעותי בשם הגה"צ ר' אברהם גרוזנסקי זצ"ל שאמר שהוא טעם אחד שמי ששציער עצמו מן היין והיה קשה לו הפרישות הוא מפסיק הנזירות, אבל מי ששמח בהפרישות ובקריבת ד' הרי הוא ממשיך הנזירות וזה מה שאמרו חז"ל מי שציער עצמו מן היין היינו שהפרישות צער הוא לו על זה מביא קרבן נזיר.

ויש להוסיף בזה דהנה בערכין (דף י"א). אמרו מנא לן לעיקר שירה מן התורה ותנא מייית לה מהכא ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו ממשמע שנאמר בכתף אינו יודע שישאו, מה ת"ל ישאו, אין ישאו אלא לשון שירה, וכן הוא אומר שאז זמרה ותנו תוף ואומר ישאו קולם ירנו וגו' ע"כ.

ולכאורה צ"ב בפשוטו של מקרא מה השייכות למה שכתוב בכתף ישאו שעבודת הקדש היא בכתף בלא עגלות להא דישאו הכוונה

הרואה סוטה בקלקלה יזיר עצמו מן היין, חז"ל למדנו שמי שרואה סוטה בקלקלה שבוודאי לא חטא חטא גדול כזה ברגע אחד אלא בתחילה הקילה בדבר קטן וירדה עוד ירידה עד שהגיעה לכוה נפילה גדולה ושאל תחתית באופן נורא, כנגד זה מידה טובה מרובה שהמקבל על עצמו קבלה קטנה לדבר שבקדושה יכול להגיע למדרגות גדולות מאוד.

מיין ושכר יזיר חומין יין וגו' לא ישתה וענבים וגו' לא יאכל. וצ"ב אמאי בתחילה כתב יזיר ואח"כ כתב לא ישתה, וצ"ל כמ"ש ב' באבות דר' נתן הובא במסילת ישרים שאיסור הנזיר הוא יין והתורה עשתה סייג לדבריה שלא יאכל ענבים ולהכי כתיב מיין ושכר יזיר' דהוה ענין הנזירות והשאר אינו אלא איסור אכילה.

ויעתר מנוח אל ד' ויאמר איש האלוקים אשר שלחת יבוא נא עוד אלינו ויורינו מה נעשה לנער הילד, וכשהגיע איש האלוקים שאלו מה יהיה משפט הנער ומעשהו, ואמר לו איש האלוקים מכל אשר אמרתי אל האשה תישמר וגו' ולכאורה צ"ב ב' האם מנוח לא האמין לאשתו מה שאמר לה איש האלוקים ולמה הוצרך שיבוא עוד אלו.

וראיתי בשם מרן הגר"י שנסתפק שאפשר שצריך להדיר בנו נזיר ואמר לו מלאך האלוקים שנייר שמשון אי"צ שהוא ידירנו בנזיר שהרי מותר ליטמא למתים.

ושמעותי בשם הגאון ר' יהואל סרנא זצ"ל שמנוח רצה לדעת משפט הנער ומעשהו ומה לעשות לו שהרי אמרו לו שיהיה שופט ישראל וכי יצא אדם גדול צריך לדעת איך להנחו וזה ששאל מה נעשה בנער הילד, ואמר לו מלאך ד' שהדרך לחנך לגדלות הוא כל מה שאמרת לאשה תשמור וזה מה שאמר מכל אשר אמרת אל האשה תישמר, והוא שאם תשמור האשה מצוות התורה, אז הנער יהיה איש אלוקים ויעשה שופט ישראל והוא שהחניך הטוב ביותר הוא שיראה בבית ההנהגה בבית של ההורים הוא החניך הטוב והמעולה.

וכבר פירשו הכתוב ושננתם לבניך ודברת בם, וצ"ב דהא הסדר צריך להיות קודם שילמד בעצמו ואח"כ ישנן לבנו והכתוב אומר ושננתם לבניך והדר ודברת בם.

ושמעותי שחנתו זה הגאון ממשעבין זצ"ל סיפר שהגאון ממשעבין פגש למרן הגר"י בקריניצא ושאל לו קושיא זו, והיה נראה שהגר"י היה קשה לו קושיא זו ואמר להגאון ממשעבין מה יש לו לומר בזה ואמר לו שהגמ' אומרת בקדושין דף כ"ט הוא